

تحلیل رابطه میان الگوی استفاده از تلفن همراه و اعتماد

متقابل زناشویی

سیدکمال الدین موسوی*، سیدعلی موسوی**

(تاریخ دریافت ۹۲/۰۸/۱۶، تاریخ پذیرش ۹۲/۰۷/۱۷)

چکیده

با توجه به گسترش روزافزون کاربرد تلفن همراه و تاثیرات احتمالی آن بر نهادهای اجتماعی از جمله خانواده، رابطه میان نحوه استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زناشویی در دستور کار این پژوهش بوده است. این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی بوده و جامعه نمونه آن را تعداد ۳۸۴ فرد متأهل ساکن شهر شیراز تشکیل می‌دهد که از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب گردیده‌اند. چارچوب نظری پژوهش را نظریه گسر در زمینه تاثیرات تلفن همراه بر روابط خانواده و نظریه زتومپکا پیرامون اعتماد اجتماعی تشکیل می‌دهد. هدف اصلی آن بوده که بدانیم آیا میان نحوه استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زوجین رابطه وجود دارد؟ و این که، تلفن همراه بر کدام مولفه از مولفه‌های اعتماد زناشویی بیشتر تاثیر می‌گذارد؟ نتایج تحقیق نشان داد بین متغیرهایی چون میزان و گستره استفاده از تلفن همراه با اعتماد متقابل زناشویی رابطه معکوس وجود دارد. همچنین، میان فضای استفاده از تلفن همراه و میزان اعتماد متقابل زوجین رابطه مستقیم و متوسط مشاهده گردید. به علاوه، تحلیل رگرسیونی متغیرها نشان داد که سه متغیر مستقل تحقیق یعنی

---

* استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه شاهد (نویسنده مسئول) Okna8062@yahoo.com

** کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شاهد Mafton121@yahoo.com

مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهاردهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۲، ص. ۳۱-۵۱

میزان، گستره، و فضای استفاده از تلفن همراه در مجموع توانسته‌اند ۲۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی میزان اعتماد متقابل زناشویی را پیش بینی نمایند. نهایتاً این که، از میان سه مولفه اصلی اعتماد (صداقت، تعهد و پذیرش متقابل) صداقت متقابل بیشترین تاثیرپذیری را از نحوه استفاده از تلفن همراه داشته است. در مجموع، این پژوهش نشان می‌دهد تلفن همراه - همچون هر وسیله دیگر - بسته به فضایی که مورد استفاده قرار می‌گیرد می‌تواند نقش انسجام‌بخش و یا مخرب داشته باشد. اگر بر فضای مورد استفاده از تلفن همراه - در خانواده، محل کار و...- اعتماد حاکم باشد تلفن همراه این اعتماد را کاهش نداده و بلکه تقویت خواهد کرد، اما اگر فضای بی‌اعتمادی حاکم باشد تلفن همراه نیز این بی‌اعتمادی را تشدید خواهد نمود.

مفاهیم کلیدی: الگوی استفاده، گستره استفاده، اعتماد متقابل زناشویی، صداقت متقابل زناشویی.

مقدمه

برقراری ارتباط با هم نوعان، از ابتدایی ترین و ضروری ترین خواسته‌های انسان‌ها بوده و به همین منظور، جوامع مختلف از دیرباز راه حل‌ها، شیوه‌ها و ابزارهای مختلفی را برای این مهم ابداع و به خدمت گرفته‌اند. این روند از ابداع "الفبای مورس" آغاز شده و به اختراع "رسانه‌ها و ابزار دیجیتال" انجامیده است. امروزه رسانه‌ها به بخشی جدایی ناپذیر از زندگی مردم تبدیل شده‌اند و یکی از مهمترین این رسانه‌ها که کاربردهای روزافزونی در میان مردم پیدا کرده، "تلفن همراه" یا تلفن همراه است، که با خصوصیتی نظیر "همگرایی رسانه‌های گوناگون"، "سیالیت"، "همه مکانی" و "همه زمانی"، از یک ابزار ارتباطی صرف به یک پدیده اجتماعی - فرهنگی بدل شده و به صورت گسترده‌ای وارد زندگی انسان‌ها در نقاط مختلف جهان و از جمله ایران گردیده است. آمارهای رسمی حاکی از افزایش مستمر ضریب نفوذ تلفن همراه در ایران از ۱۳ درصد در سال ۸۵ به ۷۲ درصد در سال ۸۹ و سپس به ۷۸/۹ درصد در سال ۹۲ بوده است به گونه‌ای که تا پایان شهریور ۱۳۹۲ تعداد سیم کارت‌های فعال تلفن همراه در ایران بالغ بر ۶۰ میلیون گزارش می‌شود. (سایت اصلی وزارت ارتباطات و فن آوری اطلاعات، ۱۳۹۲/۱۱/۱۴). این گسترش فراگیر، سوال‌هایی را در مورد تاثیرات تلفن همراه بر روابط، نهادها و ساختارهای اجتماعی کوچک و بزرگ مطرح می‌سازد. در همین رابطه، توجه به تاثیرات احتمالی تلفن همراه بر نهاد خانواده نیز اهمیت اساسی می‌یابد.

محققان و کارشناسان معتقدند، تلفن همراه بر هویتِ اعضاء خانواده، روابط خانوادگی، تعارضات زناشویی، مسایل اقتصادی خانواده و... تاثیر می‌گذارد. برخی با نگاه خوشبینانه بر ظرفیت تلفن همراه در افزایش فعالیت‌های مشترک افراد خانواده و حفظ ارتباطات اجتماعی - عاطفی آنان تاکید می‌کنند (فورتوناتی ۲۰۰۱، لینگ ۲۰۰۴، گسر ۲۰۰۷)، در حالی که گروهی دیگر نگران اثرات منفی این رسانه بر نهاد خانواده‌اند: بدین صورت که موبایل ممکن است با فراهم کردن زمینه برای گسترش ارتباطات خارج از کنترل خانواده، ایجاد سوء ظن و بدگمانی زوجین نسبت به یکدیگر، افزایش بی توجهی به قول و قرارها و تعهدات خانوادگی، تداخل حوزه‌های شغلی در زندگی خصوصی و... زمینه را برای کاهش روابط و سست شدن اعتماد متقابل میان اعضاء خانواده به‌ویژه زوجین فراهم نماید. برخی گزارش‌های منتشره در مناطق مختلف نیز موید این مسئله است، از آن جمله می‌توان به گزارش ارائه شده در مجله بین‌المللی "ازدواج و خانواده" در سال ۲۰۱۱ به قلم چسلی نوئل پیرامون افزایش اختلالات ناشی از تداخل زندگی شغلی و خانوادگی و از میان رفتن رمز میان آندو در بین استفاده کنندگان مداوم از تلفن همراه، و یا به نتایج یک نظرسنجی عمومی در عربستان در سال ۲۰۰۷ تحت عنوان "تاثیرات رسانه‌ها بر افزایش نرخ طلاق" که در آن ۴۸ درصد از پاسخ‌دهندگان نقش موبایل را در افزایش نرخ طلاق بسیار قابل توجه دانسته بودند، یا به گزارش روزنامه زامبیایی "پست" درباره نظر منفی قضات درباره تلفن همراه و نگرش به آن به عنوان وسیله تخریب زندگی زناشویی و وسیله ارتباط زن یا شوهر با افراد بیگانه (باتیستا، ۲۰۱۱: ۱) و موارد دیگر اشاره نمود.

از منظر جامعه‌شناختی، ازدواج و طلاق پدیده‌هایی ارتباطی‌اند و در هر ارتباطی عنصر کلیدی، اعتماد متقابل است؛ ایجاد اعتماد در نبود ارتباط بی‌معناست و بدون وجود اعتماد نیز ارتباط تداوم نمی‌یابد. اهمیت این مسئله به حدی است که در تحقیقات انجام شده طی سال‌های اخیر در مورد علل و عوامل موثر بر طلاق به کرات به مواردی چون فقدان اعتماد ناشی از افتراء، تهمت، بدبینی و سوءظن (کاملی: ۱۳۸۷؛ ریحانی و عجم: ۱۳۸۱؛ مددی: ۱۳۸۰)، و یا سردی و کاهش ارتباطات میان زوجین اشاره است؛ و این موارد چنانکه ذکر شد به عنوان پیامدهای منفی استفاده از موبایل، دغدغه نقش احتمالی تلفن همراه در تضعیف ارتباطات زناشویی و کاهش اعتماد میان زوجین را برجسته می‌سازد. به دلیل همین نقش احتمالی تلفن همراه در ایجاد اختلال در روابط زوجین و از بین بردن اعتماد میان آنان است که چندی قبل کمیسیون زنان ایالت پنجاب هند - آن هم به خاطر افزایش نرخ طلاق - به دختران نوجوس توصیه کرده است که حداقل در دو سال اول زندگی زناشویی خود از مکالمه بیش از حد با تلفن همراه بپرهیزند (به نقل از

کمیته زنان ایالت پنجاب-۲۰۱۱). برخی آمارها و گزارش‌ها در ایران نیز حاکی از آنست که بیشترین میزان طلاق طی سال‌های اخیر در استان‌هایی چون تهران، خراسان رضوی، اصفهان و فارس به وقوع پیوسته است (خبرگزاری مهر: ۱۳۸۹/۸/۲۴) و در یک نگاه کلی، این استان‌ها عمدتاً استان‌هایی هستند که بر حسب مستندات و گزارش‌های رسمی بیشترین تعداد مشترکین موبایل را به خود اختصاص داده‌اند (موسوی، ۱۳۸۹: ۲۱). اگرچه از اهمیت برخی عوامل پیرامونی موثر بر "اعتماد متقابل زناشویی" نیز نمی‌باید غافل بود اما به هر تقدیر توضیحات فوق پیرامون تأثیرات احتمالی کاربرد تلفن همراه بر زندگی زناشویی ما را به این سوال اصلی رهنمون می‌شود که: **"آیا واقعا میان استفاده از موبایل و میزان اعتماد متقابل زوجین رابطه وجود دارد؟"** براین اساس هدف عمده‌ای که این پژوهش دنبال کرده شناسایی امکان وجود رابطه میان نحوه استفاده از موبایل با اعتماد متقابل زناشویی در جامعه مورد بررسی بوده است. دراین راستا شناخت این مساله که نحوه استفاده از موبایل بر کدامیک از اجزاء و مولفه‌های اعتماد زناشویی بیشتر اثر می‌گذارد نیز به سهم خود هدف قابل توجهی شمرده می‌شود.

چارچوب نظری

به منظور دستیابی به یک مدل نظری روشن و قابل سنجش، در این تحقیق عمدتاً از نظریات هانس گسر و پیتر زتومپکا و درتلفیق بایکدیگر استفاده شده است. در نظریات ذکر شده کانون توجه عمدتاً عوارض و نتایج منفی احتمالی موبایل در زندگی زناشویی است. به اعتقاد گسر، تلفن همراه ابزاریست برای "سازگار نمودن ارتباطات اجتماعی با تحرکات و جابجایی‌های انسان‌ها" و افراد را هنگام برقراری ارتباط از قلمرو فضا و مکان رها می‌سازد. وی بر این باور است که کاربرد تلفن همراه نزد انسان‌ها از "استفاده ابزاری" آن‌هم برای تأمین یکسری نیازهای خاص شروع می‌شود اما به تدریج کارکردهای آن متنوع و گسترده می‌شود (موسوی، ۱۳۸۹:۴۱). به زعم وی تلفن همراه ساختارها و فرایندهای ارتباطی موجود در داخل سازمان‌های رسمی و خانواده‌ها را به چالش می‌کشد؛ با رواج تلفن همراه و استفاده از آن نوعی تمرکز زدایی در ارتباطات درون سازمان‌ها و خانواده رشد و توسعه یافته و موجب افزایش ارتباطات افقی در بین کارمندان و نیز اعضای خانواده‌ها می‌شود. در نگاه گسر، پس از رواج تلفن همراه وضعیتی به وجود آمده که در آن می‌توان روند تضعیف نظارت و کنترل ساختارهای جمعی و سازمان‌یافته به‌ویژه موسسات و سازمان‌های رسمی و خانواده‌ها را بر رفتار اعضای خود مشاهده کرد. موجی از غیر رسمی شدن، ناپایداری رفتارها و چند نقشی شدن افراد در ادارات، سازمان‌ها و خانواده‌ها

دیده می‌شود که این پدیده روند فزاینده‌ای نیز دارد. تلفن همراه با تمرکززدایی و تضعیف اقتدار والدین و همسر در خانواده، باعث تسهیل روابط بیرونی شده و با داشتن قابلیت‌هایی چون پیام کوتاه و ... می‌تواند گستره و تنوع افرادی که فرد با آن‌ها تماس می‌گیرد را افزایش دهد و به نوعی امکان روابط خارج از خانواده را دور از چشم والدین و همسر آسان نماید. این روابط بسته به نوع استفاده، گستره و طیف افرادی که با آنان رابطه برقرار می‌شود، ممکن است - در صورت افشای برخی از آن‌ها- زن و شوهر را مجبور به پنهان‌کاری و دروغ‌گویی نماید. در نتیجه آتش سوءظن، بدگمانی و شک و تردید میان زوجین شعله‌ور گردد و صداقت فیما بین را کاهش دهد. روندی که در دراز مدت وجهه یا اعتبار همسر را مخدوش می‌سازد، آن‌هم وجهه‌ای که به اعتقاد پیتر زتومپکا یکی از منابع اصلی اعتماد می‌باشد.

زتومپکا وجهه یا اعتبار افراد را برآیند ثبت اعمال گذشته می‌داند و معتقد است اعتماد، در واقع حاصل تجربه چند ساله‌ای است که کسب کرده‌ایم. ممکن است ما دارای تجربه برخورد مستقیم با برخی افراد بوده و بر پایه آن تجربیات به آنان اعتماد کرده باشیم یا اعتماد خود را از دست بدهیم. بنابراین هرچه آشنایی ما با افراد بهتر و بیشتر و ثبت رفتار قابل اعتماد آن‌ها منظم‌تر باشد، تمایل ما به اعتماد بالاتر خواهد بود. اگر زوجین در طول سال‌های استفاده از تلفن همراه به طور مکرر تماس‌ها و پیامک‌های خود را از یکدیگر پنهان کرده و به دروغ‌گویی متهم شده باشند این امر اعتبار و در نتیجه اعتماد آنان را مختل نموده و از بین می‌برد.

دومین منبع اعتماد از نظر زتومپکا، عملکرد است. عملکرد به معنای اعمال واقعی است؛ یعنی رفتاری که در حال حاضر نتایجی را به بار آورده است. ارزیابی این عملکرد با استفاده از روش‌های گوناگون انجام می‌گیرد؛ مثلاً رفتار حکومت‌ها با نگاهی به نرخ رشد، میزان بیکاری و سطح تورم در کشور مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. در رابطه با زوجین برخی خصوصیات آن‌ها: نظیر خوش قولی، عمل به وعده‌ها، برآوردن خواسته‌ها و انتظارات و ... در این زمینه موثر است؛ خواسته‌ها و انتظاراتی که - به نظر گسر و دیگران- تلفن همراه برآوردن آن‌ها را سیال و متزلزل می‌سازد؛ چرا که این وسیله ارتباطی ظهور یک فرهنگ سیال را در روابط اجتماعی غیر رسمی میان افراد و بالتبع اعضای خانواده تسریع می‌نماید. به سخن دیگر تلفن همراه برنامه‌ریزی‌ها و قول و قرارهایی را که افراد برای کارها و فعالیت‌هایشان تنظیم می‌کنند، از یک حالت ثابت و مشخص به حالت سیال و لحظه به لحظه تغییر داده و با جایگزینی هنجارهای جدیدی همچون: بی‌ثباتی، عدم قطعیت و ناپایداری تعهدات و قول و قرارها، دیگر هیچ برنامه و تعهد میان فردی از ثبات

و امنیت قطعی برخوردار نخواهد بود. زیرا با یک تماس تلفنی از طریق تلفن همراه و در هر لحظه‌ای ممکن است برنامه‌های کنسل شده و بر هم بخورد (گسر، ۱۹-۲۰۰۴:۲۲). از این چشم انداز، تلفن همراه با توجه به زمان، مکان و نحوه استفاده قادر است زمینه سستی تعهدات خانوادگی را فراهم کند. روندی که سرانجام آن کاهش تفاهم و درک متقابل، بی‌اعتنایی و عدم ارضاء خواسته‌ها و انتظارات همسر، پیش بینی ناپذیری و در نتیجه سردی روابط و بی‌اعتمادی میان همسران خواهد بود.

در واقع، نگرانی عمده گسر و همکارانش آن است که ورود تلفن همراه به خانواده‌ها، نظام خانواده را به لحاظ هنجاری و نیز ادراکی - شناختی تضعیف نماید. بدین صورت که تلفن همراه در خانواده‌ها وضعیتی را به وجود آورد که در آن درک متقابل و رسیدن به یک "زبان مشترک" میان اعضای خانواده دشوارتر گردد، زیرا هر عضو خانواده الگوهای رفتاری خاص خود را - به دور از چشم دیگران - به وجود آورده و پرورش می‌دهد. تلفن همراه به هر عضو خانواده این امکان را می‌دهد که ارتباطات خاص خود را داشته باشد، ایده‌ها و برداشت‌هایش را تنها با دوستان و شبکه ارتباطی خود در میان بگذارد، الگوهای رفتاری را از شبکه ارتباطی‌اش اخذ کند، گروه‌های دوستی بیرونی تشکیل دهد، فردمحوری و انزواطلبی را در منزل گسترش دهد، تصمیم‌گیری جمعی و تبادل اطلاعات و تجربیات را کاهش داده و بی‌اعتنایی، و در نتیجه کاهش صمیمیت و بی‌اعتمادی را در میان اعضای خانواده و به‌ویژه همسران به وجود آورد. و این امر می‌تواند در دراز مدت "احساس اطمینان" را در میان همسران کاهش دهد که سومین پایه و منبع اعتماد است.

"احساس اطمینان" یا نقطه مقابل آن، "مشکوک به نظر رسیدن"، از جمله خصوصیات نموداری یا تظاهرات بیرونی افراد است که به اعتقاد زتومپکا سومین شکل از نشانه‌هایی است که برای برآورد اعتماد دیگران مورد استفاده قرار می‌گیرد: قیافه فرد، نحوه سخن گفتن، لهجه، تمایل به لبخند زدن، مدل مو، لباس، آرایش و زینت آلات، فرهنگ، تمدن و عادات در رفتار از علائم آن است و قابل اعتماد بودن یا نبودن فرد تاحدودی به آن‌ها وابسته است. این‌که زوجین هنگام استفاده از تلفن همراه و مکالمه با مخاطب خود، چنان رفتار کنند که نمایانگر خصوصیات مورد پسند همسرشان باشد در آنان ایجاد اعتماد می‌کند و در غیر این صورت زایل کننده اعتماد خواهد بود.

بدین ترتیب، نظرات گسر و زتومپکا در ارتباط با یکدیگر می‌توانند به ما در تبیین رابطه میان استفاده از تلفن همراه و اعتماد زناشویی کمک نمایند و از این روبه عنوان چهارچوب نظری پژوهش در نظر گرفته شده‌اند. بر این اساس و با توجه به ادبیات نظری و تجربی تحقیق، فرضیاتی به شرح زیر تدوین و ارائه می‌گردد:

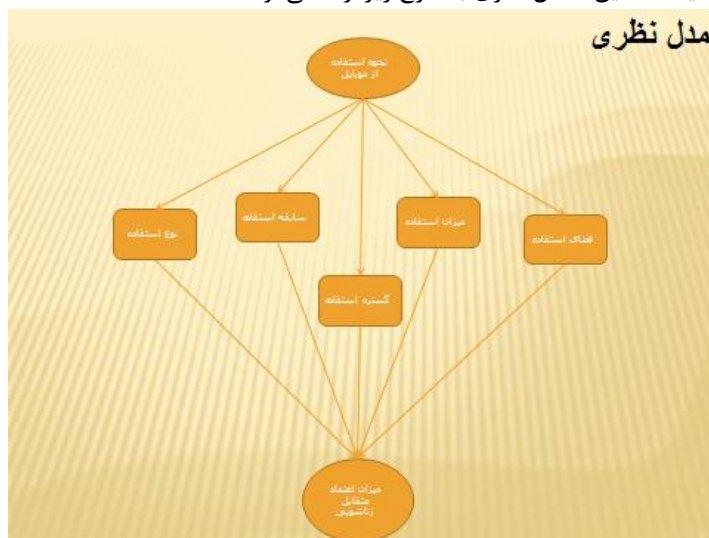
فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی: "میان نحوه استفاده از تلفن همراه و میزان اعتماد متقابل میان زوجین ارتباط وجود دارد".

فرضیه‌های فرعی:

۱. نوع استفاده از موبایل توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آنها رابطه دارد.
۲. سابقه استفاده از موبایل توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آنها رابطه دارد.
۳. گستردگی موارد استفاده از موبایل توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آنها رابطه دارد.
۴. میزان استفاده روزانه از موبایل توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آنها رابطه دارد.
۵. فضای استفاده از موبایل توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آنها رابطه دارد.

براساس فرضیات تحقیق، مدل نظری به شرح زیر ارائه می‌گردد:

شکل شماره ۱. مدل نظری تحقیق

روش‌شناسی تحقیق

از آن‌جا که پژوهش حاضر به دنبال توصیف وضعیت موجود از طریق گردآوری داده‌های واقعی و بهره‌مندی از نتایج آن و توسعه ادبیات مرتبط با موضوع است، بنابراین پژوهشی توصیفی و از نوع کاربردی است که به روش پیمایشی و با تکنیک پرسش‌نامه انجام می‌گیرد. در این تحقیق، گردآوری اطلاعات نظری و تئوریک از طریق مطالعه اسنادی، کتابخانه‌ای و اینترنت - و علاوه بر آن - گردآوری داده‌های تجربی نیز با استفاده از مطالعه میدانی و ابزار پرسش‌نامه انجام گرفته است. تمامی متاهلین ساکن در شهر شیراز (تا آذر ۱۳۹۰) معادل با ۶۱۶۷۲۰ نفر به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند. واحد مشاهده، فرد و واحد تحلیل، فرد متاهل (زن و شوهر) می‌باشد. نمونه تحقیق با استفاده از فرمول نمونه‌گیری جامعه محدود که به صورت زیر محاسبه و به دست آمد:

$$n = \frac{N}{\varepsilon^2}$$

بر این اساس، حجم نمونه با توجه به تعداد ۶۱۶۷۲۰ فرد متاهل ساکن در شیراز و با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵ درصد که رویه معمول تحقیقات اجتماعی است، برابر با ۳۸۴ نفر برآورد گردید.

$$616720$$

$$n = \frac{616720}{(0.05)^2}$$

برای انتخاب جمعیت نمونه روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای مورد استفاده قرار گرفته و از بین مناطق مختلف شهر شیراز یک منطقه به صورت تصادفی انتخاب گردید. سپس از میان خیابان‌های موجود در منطقه انتخابی، یک خیابان و از میان کوچه‌های موجود در آن خیابان، یک کوچه به‌طور تصادفی انتخاب و کل منازل آن کوچه تمام شماری شد. این عمل تا رسیدن به حجم نمونه مورد نظر در کوچه‌های دیگر همان خیابان تکرار شد.

گردآوری اطلاعات تجربی در این تحقیق بوسیله پرسش‌نامه‌ای سه بخشی صورت گرفت، که پس از تعیین اعتبار و روایی آن، در اختیار زوج‌های متاهل قرار داده شد. بخش اول مربوط به متغیرهای زمینه‌ای و کنترل تحقیق می‌باشد. بخش دوم پرسش‌نامه مربوط به الگوی استفاده از تلفن همراه، مشتمل بر گویه‌هایی است که سابقه، نوع،

میزان، گستره و فضای استفاده زوجین از تلفن همراه را مشخص می‌کند. این دو بخش از پرسش‌نامه به صورت محقق ساخته می‌باشد. بخش سوم نیز مشتمل بر گویه‌های مربوط به اعتماد است که به وسیله آن اعتماد متقابل زوجین، مشتمل بر سه مولفه صداقت، تعهد و پذیرش مورد سنجش قرار می‌گیرد. این بخش، با تلفیق دو پرسش‌نامه با اندکی تغییر و جابجایی گویه‌ها تدوین گردیده است: پرسش‌نامه استاندارد "رمپل و هولمز، ۱۹۸۶" و همچنین پرسش‌نامه اعتماد متقابل زناشویی مربوط به پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه الزهرا با عنوان "اعتماد به همسر: مطالعه موردی، زنان شهر تهران" که به راهنمایی دکتر خدیجه سفیری و توسط مومنه میرزا محمدی در سال ۱۳۸۵ انجام گرفته است. پرسش‌نامه نهایی، پس از تست مقدماتی و تعیین میزان پایایی خرده مقیاس‌های اصلی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ، در مدت دو ماه (ماه‌های آبان و آذر ۱۳۹۰) با مراجعه به درب منازل پاسخ‌گویان در اختیار آنان قرار گرفت. در تحقیق حاضر اعتبار پرسش‌نامه اعتبار صوری است که بر داوری متخصصان استوار است. پرسش‌نامه تهیه شده چندین بار توسط اساتید مورد بازبینی قرار گرفت و پس از آزمون اولیه نیز مجدداً در آن اصلاحاتی صورت گرفت. برای سنجش پایایی پرسش‌نامه این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. آلفاهای به دست آمده در مورد خرده مقیاس‌های ابزار تحقیق عبارتند از: اعتماد متقابل: ۰/۹۱، میزان استفاده: ۰/۸۰، فضای استفاده: ۰/۵۶.

تعریف مفاهیم و متغیرهای عمده:

نحوه استفاده از تلفن همراه: نحوه یا الگوی استفاده از تلفن همراه به معنای چگونگی تعامل با تلفن همراه و استفاده از آن است که به کمک معرف‌هایی چون سابقه استفاده (مدت زمان استفاده)، گستره موارد استفاده (تنوع افراد مخاطب)، میزان استفاده روزانه، فضای استفاده (فضای اعتماد و یا بی اعتمادی) و نوع استفاده از تلفن همراه (ابزاری، فرهنگی اجتماعی) مورد سنجش قرار می‌گیرد. به عبارت دقیق‌تر، نحوه استفاده از تلفن همراه ناظر بر آن است که کاربر مورد نظر چه مدت است که از تلفن همراه استفاده می‌کند، چه مقدار از وقت روزانه خود را به آن اختصاص می‌دهد، بیشتر چه نوع استفاده ای از آن می‌کند، گستره و تنوع افرادی که با آن‌ها از طریق تلفن همراه ارتباط برقرار می‌کند به چه میزان است و فضای حاکم بر ارتباطات تلفن همراهی وی چگونه فضایی است؟

فضای استفاده از تلفن همراه: این متغیر به اتمسفر و جو حاکم بر فضایی که ارتباطات موبایلی زوجین در آن صورت می‌گیرد اشاره دارد (فضای مبتنی بر اعتماد و یا خالی از اعتماد) و نه به نوع فضای استفاده از تلفن همراه. از این رو، این متغیر به کمک شاخص و در سطح سنجش فاصله‌ای اندازه‌گیری شده است. نحوه سنجش بگونه‌ای است که هرچه پاسخ به گویه‌های مربوطه مثبت‌تر بوده‌اند نشان دهنده حاکمیت اعتماد بیشتر بر فضای ارتباط موبایلی است و هرچه پاسخ‌های پاسخ‌گویان منفی‌تر بوده است، بیانگر فضای خالی‌تر از اعتماد می‌باشد. بدین صورت در رابطه با "فضای استفاده" ۲ فضا شکل می‌گیرد: فضای مبتنی بر اعتماد در یک طرف طیف، و فضای بی اعتمادی در طرف دیگر، و البته درجاتی میان این دو فضا که متفاوت و متعددند. با توجه به این توضیحات، متغیر "فضای استفاده از تلفن همراه" در این تحقیق نه در سطح اسمی، بلکه در سطح فاصله‌ای سنجش شده است.

اعتماد: اعتماد در زبان فارسی مترادف با تکیه کردن، وا گذاشتن کار به کسی، اطمینان، وثوق، باور و اعتقاد، به کار گرفته می‌شود (عمید، ۱۳۶۹: ۲۰۱). زیمل اعتماد را معادل کلمه ایمان به کار می‌برد و به اعتقاد او، اعتماد نوعی ایمان و اعتقاد به افراد جامعه است. مورتن دویج^۱ نیز معتقد است که اعتماد عبارتست از انتظار وقوع یک رویداد، به طوری که این انتظارات منجر به رفتاری می‌گردد که در صورت برآورده شدن انتظارات فرد، پیامدهای انگیزشی مثبتی در وی ایجاد کند و در غیر این صورت پیامدهای منفی در پی داشته باشد (هنسلین، ۱۳۹: ۱۹۶۸). در فرهنگ وبستر "اعتماد" عبارتست از اعتقاد یا اطمینان راسخ به صداقت، درستی و عدالت یک شخص، گروه یا حاکمیت جامعه (شوستر، ۱۵۲۷: ۱۹۸۹). اعتماد متقابل میان زوجین در این تحقیق با در نظر گرفتن ابعاد ۳ گانه "صداقت، تعهد و پذیرش متقابل" و شاخص‌های مربوطه برای هر کدام و در سطح فاصله‌ای سنجش شده است.

یافته‌های تحقیق

الف: ویژگی‌های کلی جامعه آماری:

بخشی از یافته‌های تحقیق مربوط است به ویژگی‌های عمده‌ای که جامعه مورد بررسی داشته‌اند. در این رابطه، نتایج حاصله نشان می‌دهد اکثریت پاسخ‌گویان دارای لیسانس (۳۰.۵ درصد) و پس از آن به ترتیب، دیپلم (۳۰/۳ درصد)، زیر دیپلم (۱۷٪)، فوق

1. Morton Deutch.

دیپلم (۱۱/۲٪) و تنها ۱۱ درصد تحصیلات بالاتر از لیسانس داشته‌اند. همچنین مشخص گردید بیش از نیمی از پاسخ دهندگان یعنی ۵۸ درصد، به میزان کم از تلفن همراه استفاده می‌کنند، در حالی که حدود ۲۹ درصد استفاده متوسط و نزدیک به ۱۳ درصد به میزان زیاد از تلفن همراه استفاده می‌کنند. به علاوه اظهارات پاسخ دهندگان نشان داد که آن‌ها از تلفن همراه بیشتر به صورت "ابزاری" استفاده می‌کنند. در مورد میزان اعتماد بنیادین در جامعه مورد بررسی، نتایج بدست آمده حاکی از وجود نگرش اعتماد‌آمیز به دیگران بوده است به طوریکه ۳۵.۸ درصد پاسخ‌گویان نسبت به دیگران اعتماد مشروط و ۳۵/۱ درصد اعتماد کامل و تنها ۲۹/۱ درصد نسبت به دیگران بی اعتمادند. همچنین، میزان اعتماد متقابل زوجین در سطحی بالاتر از متوسط قرار داشته است. بگونه ای که ۶۴/۱ درصد پاسخ‌گویان نسبت به همسران خود دارای اعتماد بالا، ۳۳/۶ درصد اعتماد متوسط و تنها ۲/۳ درصد نسبت به همسران خود اعتماد پایین ابراز کرده‌اند.

ب: نتایج تحلیلی:

بخش دوم از یافته‌ها به تحلیل فرضیاتی که سنجش آن‌ها مدنظر این پژوهش بوده است مرتبط می‌شود. در این رابطه فرضیات تحقیق با توجه به نتایج آزمون‌های انجام گرفته به شرح زیرمورد تحلیل قرار می‌گیرد.

فرضیه اول "نوع استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد".

به منظور سنجش این مساله که آیا نوع استفاده‌ای که زوجین از تلفن همراه‌های خود می‌کنند-استفاده ابزاری یا فرهنگی اجتماعی- میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها را متفاوت می‌سازد یاخیر، از آزمون t گروه‌های مستقل استفاده شد. البته قبل از اجرای این آزمون در مورد پیش فرض‌های نرمال بودن توزیع نمرات هر یک از گروه‌ها و نیز همگنی واریانس نمرات آن‌ها اطمینان حاصل شد. جدول شماره (۱) بیانگر نتایج آزمون t میان متغیر مستقل نوع استفاده (ابزاری و فرهنگی- اجتماعی) و متغیر وابسته اعتماد متقابل زناشویی است:

با توجه به نتایج بدست آمده در جدول شماره (۱) می‌توان گفت میزان اعتماد متقابل زناشویی در انواع استفاده‌هایی که زوجین از تلفن همراه دارند (ابزاری - فرهنگی اجتماعی) تفاوت جدی و معناداری را نشان نمی‌دهد. بر این اساس، فرضیه تحقیق مبنی بر "نوع استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد" رد می‌شود.

جدول شماره ۱. رابطه میان نوع استفاده از تلفن همراه و اعتماد زوجین به هم

سطح معناداری، Sig.	درجه آزادی D	آزمون تی T	انحراف معیار	میانگین نمر اعتماد متقابل	نوع استفاده از تلفن همراه
			۱.۳۲	۱۵۴.۷	ابزاری
۰.۶۷۳	۰.۱۷۸	۰.۷۵	۴.۰۷	۱۵۱.۶	فرهنگی اجتماعی

و البته لازم به ذکر است که تفاوت میانگین نمرات به دست آمده در جدول فوق بین دو نوع استفاده از تلفن همراه می‌تواند تصادفی باشد.

فرضیه دوم: "سابقه استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد".

به منظور بررسی تفاوت میزان اعتماد متقابل زناشویی در میان افراد با سوابق مختلف استفاده از تلفن همراه (کمتر از دو سال، بین دو تا پنج سال، بیشتر از پنج سال) از آزمون F یا تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) استفاده شد. البته قبل از اجرای این آزمون نسبت به تامین پیش فرض‌های لازمه یعنی توزیع نرمال نمرات گروه‌ها و همگنی واریانس نمرات اطمینان حاصل شد. جدول شماره (۲) نشان دهنده نتایج آزمون F میان متغیر سابقه استفاده از تلفن همراه (کمتر از ۲، بین ۲ تا ۵، و بیشتر از ۵ سال) و متغیر اعتماد متقابل زناشویی است:

جدول شماره ۲. رابطه سابقه استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زوجین

سطح معناداری Sig.	آزمون F	میانگین مجذورات MS	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی Df	منبع تغییرات
		۸۶۵.۷۰۱	۱۳۷۳.۴۰۲	۲	بین گروهی
۰/۲۰۷	۱.۵۸	۵۴۷.۹۵۸	۱۸۹۰۴۵.۶۶۵	۳۴۵	درون گروهی
			۱۹۰۷۷۷.۰۶۶	۳۴۷	کل

با توجه به نتایج به‌دست آمده در جدول فوق می‌توان گفت میان افراد با سوابق مختلف استفاده از تلفن همراه از نظر میزان اعتماد متقابل زناشویی تفاوت جدی و معنادار وجود نداشته و بر این اساس فرضیه تحقیق مبنی بر "سابقه استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد" رد می‌شود. لازم به ذکر است که همانند فرضیه قبل، تفاوت میانگین‌های موجود در جدول شماره (۲) بین افراد با سوابق مختلف استفاده از تلفن همراه حاصل تصادف می‌باشد.

فرضیه سوم: "گسترده‌گی موارد استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد".

به منظور بررسی رابطه میان گستره استفاده از تلفن همراه توسط زوجین و میزان اعتماد متقابل آن‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. البته ابتدا نسبت به تأمین پیشفرضهای لازم یعنی رابطه خطی متغیرهای وابسته و مستقل و نیز توزیع نورمال یا شبه نورمال نمرات گروهها اطمینان حاصل گردید. نتایج آزمون همبستگی پیرسون میان گستره استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زناشویی به همراه نتایج مربوط به شاخص‌های آن یعنی صداقت، تعهد و پذیرش، در جدول شماره (۳) آمده است:

جدول شماره ۳. رابطه گسترده‌گی استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زوجین

سطح معناداری Sig.	آزمون همبستگی R	تعداد N	متغیرها
۰.۰۱۳	-۰.۱۳۴	۳۴۴	گستره استفاده - اعتماد متقابل
۰.۰۰۵	-۰.۱۴۵	۳۷۴	گستره استفاده - صداقت زناشویی
۰.۰۵۵	-۰.۱۰۱	۳۶۳	گستره استفاده - تعهد زناشویی
۰.۰۳۱	-۰.۱۱۲	۳۷۴	گستره استفاده - پذیرش زناشویی

با توجه به نتایج جدول شماره (۳) می‌توان ملاحظه نمود بین دو متغیر گستره استفاده از تلفن همراه و میزان اعتماد متقابل زناشویی رابطه همبستگی معنادار وجود دارد، هرچند این رابطه عمدتاً ضعیف و معکوس بوده است. در این معنا هر چقدر گستره استفاده از موبایل افزایش یابد اعتماد متقابل زناشویی کاهش می‌یابد. بر این اساس فرضیه تحقیق مبنی بر "گستره استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل

میان آن‌ها رابطه دارد" تایید می‌شود. در این میان صداقت زناشویی به عنوان یکی از مولفه‌های اعتماد متقابل، قویترین رابطه را با گستره استفاده از تلفن همراه دارد به عبارتی گستره استفاده از تلفن همراه بیشترین تاثیر را بر میزان صداقت زناشویی نشان می‌دهد.

فرضیه چهارم: "میزان استفاده روزانه از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد".

به منظور بررسی رابطه میان میزان استفاده از تلفن همراه توسط زوجین و میزان اعتماد متقابل آن‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. البته ابتدائاً نسبت به پیشفرض‌های لازم یعنی رابطه خطی متغیرهای وابسته و مستقل و نیز توزیع نرمال یا شبه نرمال نمرات اطمینان حاصل گردید. نتایج آزمون همبستگی پیرسون میان میزان استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زناشویی به همراه نتایج مربوط به شاخص‌های آن یعنی صداقت، تعهد و پذیرش، در جدول شماره (۴) آمده است:

جدول شماره ۴. رابطه میان استفاده روزانه از تلفن همراه و اعتماد زوجین

متغیرها	تعداد N	آزمون همبستگی R	سطح معناداری Sig.
میزان استفاده - اعتماد متقابل	۳۴۴	- ۰.۱۸۶	۰.۰۰۱
میزان استفاده - صداقت زناشویی	۳۶۹	- ۰.۲۵۴	۰.۰۰۰
میزان استفاده - تعهد زناشویی	۳۵۹	- ۰.۱۶۳	۰.۰۰۲
میزان استفاده - پذیرش زناشویی	۳۶۹	- ۰.۰۹۶	۰.۰۶۷

با توجه به نتایج جدول شماره (۴) می‌توان ملاحظه نمود بین دو متغیر میزان استفاده از تلفن همراه و میزان اعتماد متقابل زناشویی رابطه همبستگی معنادار وجود دارد و این رابطه در حد ضعیف و معکوس بوده است. به این معنا که هر چقدر میزان استفاده افزایش یابد اعتماد متقابل زناشویی کاهش می‌یابد. بر این اساس فرضیه تحقیق مبنی بر "میزان استفاده روزانه از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد" تایید می‌شود. در این میان، صداقت زناشویی به عنوان یکی از مولفه‌های اعتماد متقابل،

قویترین رابطه را با میزان استفاده از تلفن همراه دارد. به عبارتی میزان استفاده از تلفن همراه بیشترین تاثیر را بر صداقت متقابل میان زوجین داشته است.

فرضیه پنجم: "فضای استفاده از تلفن همراه با میزان اعتماد متقابل میان زوجین رابطه دارد".

به منظور بررسی رابطه میان فضای استفاده از تلفن همراه توسط زوجین و میزان اعتماد متقابل آن‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. البته ابتدائاً نسبت به پیشی‌فرض‌های لازم یعنی رابطه خطی متغیرهای وابسته و مستقل و نیز توزیع نرمال یا شبه نرمال اطمینان حاصل گردید. نتایج آزمون همبستگی پیرسون میان فضای استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زناشویی به همراه نتایج مربوط به شاخص‌های آن یعنی صداقت، تعهد و پذیرش، در جدول شماره (۵) آمده است:

جدول شماره ۵. رابطه میان فضای استفاده از تلفن همراه و اعتماد متقابل زوجین

متغیرها	تعداد N	آزمون همبستگی R	سطح معناداری Sig.
فضای استفاده - اعتماد متقابل	۳۳۹	۰.۳۶۸	۰.۰۰۰
فضای استفاده - صداقت زناشویی	۳۶۴	۰.۳۴۹	۰.۰۰۰
فضای استفاده - تعهد زناشویی	۳۵۹	۰.۳۴۱	۰.۰۰۰
فضای استفاده - پذیرش زناشویی	۳۶۴	۰.۲۷۸	۰.۰۰۰

با توجه به نتایج جدول شماره (۵) می‌توان ملاحظه نمود بین دو متغیر فضای استفاده از تلفن همراه و میزان اعتماد متقابل زناشویی رابطه همبستگی معنادار وجود دارد و این رابطه در حد متوسط و مستقیم بوده است. به این معنا که هر چقدر فضای استفاده از تلفن همراه اعتمادآمیزتر باشد، اعتماد متقابل زناشویی نیز افزایش می‌یابد. بر این اساس فرضیه تحقیق مبنی بر "فضای استفاده از تلفن همراه توسط زوجین با میزان اعتماد متقابل میان آن‌ها رابطه دارد" تایید می‌شود. در این میان صداقت زناشویی به عنوان یکی از شاخص‌های اعتماد متقابل قویترین رابطه را با فضای استفاده از تلفن همراه دارد به عبارتی فضای استفاده از تلفن همراه بیشترین تاثیر را بر میزان صداقت زناشویی نشان می‌دهد.

در مجموع و باتوجه به نتایج به دست آمده توان گفت از میان سه متغیر گستره، میزان و فضای استفاده از تلفن همراه، "فضای استفاده" قویترین رابطه را با متغیر وابسته یعنی اعتماد متقابل زناشویی داشته است. همچنین این سه متغیر (گستره، میزان و فضای استفاده از تلفن همراه)، از میان مولفه‌های اعتماد زناشویی (صداقت، تعهد و پذیرش زناشویی)، بیشترین تاثیر را بر "صداقت زناشویی" نشان می‌دهند.

تحلیل رگرسیونی عوامل موثر بر اعتماد متقابل زناشویی

در این قسمت بررسی سهم مجموعه‌ای از عوامل مرتبط با استفاده از تلفن همراه و موثر بر میزان اعتماد زناشویی مورد توجه قرار می‌گیرد. چنانچه می‌دانیم، رگرسیون چند متغیره روشی است مناسب برای تجزیه و تحلیل مشارکت جمعی چند متغیر مستقل در تغییرات یک متغیر وابسته. در این جا به منظور بررسی تاثیر مجموعه عواملی چون: میزان، گستره و فضای استفاده از تلفن همراه بر میزان اعتماد متقابل زوجین، از تحلیل رگرسیون چند متغیره (با استفاده از روش همزمان) بهره گرفته شد. البته قبل از انجام آزمون رگرسیون نسبت به تامین پیش فرض‌های آن (فاصله ای بودن متغیرها، رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و وابسته، همخطی‌های چندگانه متغیرهای مستقل و توزیع نرمال و یا شبه نرمال نمرات) اطمینان حاصل شد. نتایج حاصله از آزمون رگرسیون چند متغیره در جدول شماره (۶) منعکس است.

جدول شماره ۶. رابطه رگرسیونی عوامل موثر بر اعتماد زناشویی (در ارتباط با استفاده از تلفن همراه)

متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R^2)	ضریب تعیین استاندارد (ΔR^2)	تحلیل واریانس (F)	سطح معناداری (Sig)
میزان استفاده از موبایل گستره استفاده از تلفن همراه فضای استفاده از تلفن همراه	۰.۵۱۸	۰.۲۶۹	۰.۲۴۹	۱۳.۴۰۵	۰.۰۰۰

بر اساس نتایج به دست آمده مقدار آزمون فیشر یا $F(13.4)$ معنادار بوده ($\text{sig.} = 0/000$) و بیانگر وجود رابطه معنادار میان مجموعه متغیرهای مستقل (پیش بین) در معادله رگرسیونی با متغیر وابسته (ملاک) است. ضریب همبستگی چند متغیره ($0/518$) نیز نشان دهنده همبستگی نسبتاً قوی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته می‌باشد. نهایتاً مقدار ضریب تعیین بدست آمده ($0/269$) بیان کننده میزان تغییر پذیری متغیر وابسته "اعتماد متقابل زناشویی" از متغیرهای سه گانه میزان، گستره و فضای استفاده از تلفن همراه می‌باشد. به عبارتی، عوامل سه گانه فوق در حدود ۲۷ درصد از تغییرات اعتماد زناشویی را می‌توانند پیش‌بینی کنند.

اما این که کدامیک از متغیرهای مستقل، اهمیت و نقش بیشتری در تبیین نوسانات متغیر وابسته داشته است نیازمند انجام آزمون رگرسیون به شیوه گام به گام می‌باشد. با توجه به نتایج بدست آمده از رگرسیون گام به گام روشن گردید که نقش متغیر فضای استفاده از تلفن همراه بیشتر از نقش سایر متغیرهاست. ضریب رگرسیونی این متغیر ($\text{Beta} = 0/347$) نشانگر آن است که به ازای هر یک واحد تغییر در نمره فضای استفاده، $0/347$ نمره متغیر وابسته یعنی اعتماد متقابل زناشویی افزایش می‌یابد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت اعتماد در روابط میان افراد و نیز افزایش روز افزون ضریب نفوذ تلفن همراه در میان اعضای جامعه، در این تحقیق سعی گردید رابطه میان استفاده از این نوع تلفن و اعتماد متقابل زوجین مورد آزمون قرار گیرد. قبل از بیان یافته‌های تحلیلی، به نظر می‌رسد برخی از نتایج بر آمده از آمار توصیفی تحقیق نیز در خورتامل باشند. به عنوان نمونه، در این پژوهش اعتماد به همسر در بین هر دو گروه پاسخ‌گویان اعم از زن و مرد از سطح خوبی برخوردار بود که این نتیجه مغایر با نتیجه حاصله از تحقیق انجام گرفته در تهران تحت عنوان "اعتماد به همسر، مطالعه موردی زنان شهر تهران" است که در آن نمره اعتماد زنان به همسرانشان نیم نمره کمتر از متوسط و میانگین بوده است (سفیری و محمدی، ۱۳۸۵). اما نکته جالب توجه آن که با وجود بالا بودن سطح اعتماد در میان زوجین شیرازی، ساختار قدرت اغلب خانواده‌ها در جمعیت نمونه، غیر دموکراتیک اظهار شده است. بر اساس یافته‌ها، در ۷۵ درصد خانواده‌ها، زن یا مردسالاری حاکم است، یعنی علی‌رغم وجود تبعیض جنسیتی در خانواده‌ها، اعتماد میان زوجین از سطح بالایی برخوردار بوده است. با استناد به نتایج برخی پژوهش‌های انجام گرفته در شیراز در زمینه ساخت و کارکرد ارزشی خانواده، و اذعان بر سنتی بودن ارزش‌های خانوادگی حاکم بر

نسل والدین در این شهر، می‌توان - هم‌صدا با برخی محققین دیگر- به این نکته اشاره داشت که در میان این نسل، گرایش‌هایی نظیر ازدواج در سنین پایین، سرزنش وسختگیری نسبت به طلاق و جدایی، گرایش به ازدواج فامیلی، گرایش سنتی نسبت به ارتباطات خانوادگی و شیوه تصمیم‌گیری در خانواده به‌عنوان ارزش‌های خانوادگی مورد احترام، حاکم می‌باشد (کاظمی، زهرا: ۱۳۸۹). طبعاً در چنین خانواده‌هایی ارزشهای مدرن، نظیر روابط دموکراتیک میان زوجین و تساوی حقوق زن و مرد نه تنها ارزش نیستند بلکه گاه از آن‌ها به‌عنوان ضد ارزش تعبیر شده و مغایر با ساختار سنتی خانوادگی تلقی می‌گردد. بنابراین مطالبه چنین ارزش‌هایی در این‌گونه خانواده‌ها به‌دور از انتظار تلقی شده و در عوض ارزش‌هایی نظیر اعتماد به همسر و احترام قائل شدن برای وی در هر شرایطی، به‌عنوان ارزش‌هایی متناسب با آداب و رسوم سنتی مورد پذیرش می‌باشند.

یافته‌های تحلیلی پژوهش حاکی از عدم ارتباط میان نوع و سابقه استفاده از تلفن همراه با اعتماد زناشویی و متقابلاً وجود رابطه میان گستره، میزان و فضای استفاده از تلفن همراه با اعتماد متقابل زناشویی بوده است. بنابراین، بر اساس نتایج حاصله، صرف سابقه استفاده از تلفن همراه توسط زوجین تاثیری بر میزان اعتماد میان آن‌ها ندارد بلکه نحوه استفاده و چگونگی تعامل فرد با تلفن همراه در طول مدت استفاده است که منجر به کاهش یا افزایش اعتماد همسر به وی می‌گردد. در واقع این‌که زوجین روزانه چه میزان از وقت خود را به ارتباطات تلفن همراهی اختصاص می‌دهند، تنوع افرادی که زوجین از طریق تلفن همراه با آنان ارتباط برقرار می‌کنند و چگونگی فضای حاکم بر ارتباطات تلفن همراهی آنان است که بر میزان اعتماد همسرانشان به آنان تاثیر می‌گذارد.

بر اساس یافته‌های تحقیق، هر چه میزان استفاده روزانه زن و شوهرها از تلفن همراه بیشتر باشد، از میزان اعتماد متقابل آنان به یکدیگر کاسته می‌شود و همین‌طور بالعکس. همچنین هر چه تنوع و تعداد افرادی که زوج یا زوجه با آنان از طریق تلفن همراه ارتباط برقرار می‌کند بیشتر باشد از میزان اعتماد همسرش به وی کاسته می‌شود. این نتیجه تداعی‌کننده نظرات هانس گسر است که معتقد بود توانایی تلفن همراه در تمرکززدایی و دموکراتیزه کردن روابط اعضای خانواده، فرصت برقراری ارتباطات بیرونی افراد را گسترش می‌دهد و این امر ممکن است زمینه روابط پنهان و مشکوک را فراهم ساخته و با سوق دادن زوجین به پنهان‌کاری و دروغ‌گویی در دراز مدت، سوءظن و بدگمانی را برانگیخته و اعتماد میان آنان را کاهش می‌دهد.

به‌علاوه، نتایج تحقیق نشان می‌دهد حاکم بودن اعتماد بر محیط و فضای ارتباطات تلفن همراهی زوجین به ویژه، باعث افزایش میزان اعتماد متقابل میان آنان می‌گردد یعنی اگر در خانواده اعتماد وجود داشته باشد تلفن همراه این اعتماد موجود را نه تنها آسیب نمی‌زند بلکه آن را تقویت نیز خواهد کرد. متقابلاً چنانچه به هردلیلی، اعتماد متقابل زوجین خدشه دار شده باشد، در چنین فضایی برقراری ارتباطات تلفن همراهی هر یک از زوجین با دیگران، میتواند شک و تردیدها و سوءظن‌های بیشتری را برانگیخته و بر اعتماد متقابل زناشویی تاثیر منفی بگذارد. شاید بتوان گفت تلفن همراه بسته به شرایط و وضعیت هر محیط، در واقع فقط "آن‌چنان را آنچنان‌تر می‌کند". این نتیجه موید نظریه کاستلز می‌باشد که معتقد است قابلیت‌ها و توانایی‌های تلفن همراه در تاثیر بر اجتماع و نهادهای آن، از فرهنگی به فرهنگ دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است. به زعم وی، اگر روابط خانوادگی در جامعه‌ای از یک الگوی عام روابط مبتنی بر تضاد و سلطه پیروی کند، طبیعتاً تلفن همراه نیز بجای تقویت پیوندها، منعکس کننده مشکلات خانوادگی و مسائل مربوط به نابرابری‌های جنسیتی بین زن و شوهرها، و حتی در مواقعی ایجاد بی‌اعتمادی و سوءظن در میان آن‌ها خواهد بود (کاستلز، ۲۰۰۷: ۹۲).

نکته قابل توجه دیگر این‌که، میزان، گستره و فضای استفاده از تلفن همراه، از میان سه مولفه اعتماد یعنی تعهد، صداقت و پذیرش، بیشترین تاثیر را بر میزان صداقت میان زوجین به جا می‌گذارد. به اعتقاد اکثر نظریه پردازان، صداقت زوجین یک جنبه از اعتماد متقابل است که قبل از دیگر ابعاد تحت تاثیر نحوه استفاده از تلفن همراه توسط زوجین قرار می‌گیرد. گسر اذعان دارد که استفاده گسترده از تلفن همراه توسط هر یک از زوجین ممکن است با گشودن پای افراد ناآشنا برای همسر به لیست مخاطبین تلفن همراه آن‌ها، در مواقعی می‌تواند به دلیل قابلیت‌های خاص خود نظیر شخصی بودن و امکان برقراری تماس از طریق پیامک زمینه ایجاد ارتباطات عاطفی و پنهانی را با اینگونه افراد فراهم سازد که خود سوءتفاهم‌های بعدی را به دنبال خواهد داشت و منجر به پنهان‌کاری و کاهش صداقت میان زوجین می‌گردد. از نظر ریچارد لینگ نیز توانایی تلفن همراه در افزایش پیوندهای ضعیف و سست زوجین با افراد خارج از حوزه خانواده، زمینه سوءتفاهم، دروغ‌گویی و کاهش صداقت را فراهم می‌نماید (لینگ، ۲۰۰۸). سولیوان نیز با مطرح نمودن پدیده روز کاری طولانی معتقد است تلفن همراه با کشاندن ساعات کاری به منزل و بالعکس می‌تواند در عمل کردن همسران به وعده و وعیدها ایجاد اختلال نموده و در دراز مدت باعث بروز سوء تفاهم و کاهش صداقت در میان زوجین گردد.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی و کمالی، افسانه (۱۳۸۳)، اعتماد، اجتماع و جنسیت: بررسی تطبیقی اعتماد متقابل در بین دو جنس، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره پنجم، شماره ۲، ص ۱۳۲-۱۰۰.
- خبرگزاری مهر، مورخ ۱۳۸۹/۸/۲۴
- ذکایی، محمد سعید و ولی زاده، وحید (۱۳۸۸)، «فرهنگ جوانان و تلفن همراه»، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، دوره دوم، شماره ۷، پاییز ۸۸، ص ۱۵۲-۱۱۹.
- زتومپکا، پیتر (۱۳۸۴)، *اعتماد، یک نظریه جامعه‌شناختی*، ترجمه: فاطمه گلایی، تبریز: مترجم.
- کوثری، مسعود-خیرخواه، طاهره (۱۳۸۷)، تحلیل محتوای پیامک‌های دانشجویان دانشگاه‌های تهران، *فصلنامه تحقیقات فرهنگی*، سال اول، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۷، ۷۸-۵۷.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸)، *راه سوم: بازسازی سوسیال دموکراسی*، ترجمه: منوچهر صبوری، تهران، شیرازه.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷)، *پیامدهای مدرنیت*، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران، نشر مرکز.
- موسوی، سید کمال الدین (۱۳۸۹)، *قدرت اجتماعی تلفن همراه*، تهران: نشر بهینه فراگیر، وزارت ارتباطات و فن آوری اطلاعات. سایت اصلی وزارتخانه. برگرفته در تاریخ ۱۳۹۲/۱۱/۱۴
- Batista, E. (2011), Cell Phones: The Marriage Buster. Retrieved from www.wired.com/gadgets/wireless/2002/06/53452.
- Castells, M. Fernandez et al (2007), *Mobile communication and society: A Global perspective*, MIT press.
- Chesley, Noelle. (2011), Study Links Family Problems With Excessive Cell Phone Use. Retrieved from www.cellphones.ca/news/post001619/.
- Fortunati, Leopoldina. (2001), *The Mobile Phone: New Social Categories and Relation*, University of Trieste.
- Geser, Hans. (2004), *Towards a Sociological Theory of the Mobile Phone*, In *Sociology in Switzerland; Sociology of the Mobile Phone*. online Publications, Zuerich; March 2004.
- Global Leaders in Opinion Polling Reveals. (2007), Mobile Phone Blamed for Increasing Divorce Rate in Saudi. New Reaserch. Retrieved from <http://www.zawya.com/story.cfm/sidZAWYA2007112611320?en26NOV2007>.
- Ling, R.(2004), *The Mobile Connection: The Cell Phone's Impact on Societ.*, San Francisco: Morgan Kaufman Pub.

-
- Ling, R. (2008), *New tech, New ties: How Mobile communication is Reshaping social cohesion?*, MIT press.
- Puro, J. (2002), "Finland: A Mobile Culture", in J. Katz. and M. Aakhus. (eds.) *Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*. pp. 19-62. Cambridge: Cambridge University Press.
- The Punjab State Commission for Women (2011), Retrieved from www.msn.finance.com.my/index.php/rss/482913/.
- Schuster, Simon (1989), *Webster New Dictionary*, 7Th Ed. USA: Western Corporation.